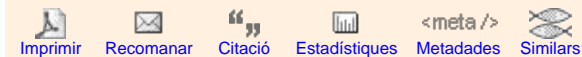

El projecte ENCLAVE a la Biblioteca Nacional de España

[\[Versión castellana\]](#)

NOELIA GARCÍA NÚÑEZ
 Jefe de Sección de Biblioteca Digital
 Área de Biblioteca Digital
 Biblioteca Nacional de España
noelia.garcia@bne.es

Opciones

Resum [\[Abstract\]](#) [\[Resumen\]](#)

Es descriu el projecte ENCLAVE, creat per posar a disposició dels usuaris continguts subjectes a drets d'autor en biblioteques digitals. ENCLAVE forma part de l'aposta decidida de la Biblioteca Nacional d'Espanya per la tecnologia com a instrument per a simplificar l'accés dels ciutadans a la informació, a la cultura i a l'educació. Es detallen els requisits tècnics de les obres que formen part del projecte, així com els criteris i els procediments de treball per a la integració d'obres subjectes a drets d'autor en el marc de la Biblioteca Digital Hispánica.

1 Introducció

La [Biblioteca Nacional de España](#) (BNE) i la [Federació de Gremis d'Editors d'Espanya](#) (FGEE) van posar en marxa el novembre de 2008 un projecte comú, ODI BNE-Pro (Oferta Digital Protegida a la Biblioteca Nacional de España), subvencionat en part pel Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç en el marc del subprograma Avanza Contenidos. Amb l'objectiu de definir i desenvolupar models d'integració de continguts subjectes a drets d'autor en biblioteques digitals, es constitueix com un centre de referència per a les biblioteques que desitgin oferir serveis d'aquest tipus. Es tracta d'una solució intermèdia a la inevitable futura digitalització d'obres sotmeses a drets d'autor.

Amb la revolució tecnològica, és fonamental que les biblioteques estiguin en el món digital, de manera que aquest projecte ha suposat una possible alternativa per veure com es podia accedir des de les biblioteques a obres subjectes a drets d'autor.

Es va treballar en sis àmbits complementaris —bibliotecari, editorial, funcional, econòmic, jurídic i tecnològic— impulsant la creativitat i la innovació de tots els agents implicats en la cadena de valor del llibre digital, en relació amb la societat de la informació.

Al maig de 2009, i d'acord amb el pla de treball de ODI BNE-Pro, es va assignar una nova denominació al projecte, ENCLAVE Editores-BNE (en endavant, ENCLAVE), que s'utilitzarà en totes les futures activitats de difusió i en les comunicacions públiques. La primera fase del projecte se centra en la incorporació d'obres subjectes a drets d'autor al portal de la [Biblioteca Digital Hispánica](#) (BDH), inaugurat per la BNE el 16 de gener de 2008.

Amb el projecte ENCLAVE es pretén animar les editorials a introduir-se en l'àmbit del llibre electrònic, contribuint d'aquesta manera a estructurar el primer període del sector del llibre electrònic a Espanya.

2 Participants i durada del projecte

En la primera fase del projecte ENCLAVE han participat els següents socis:

- BNE: Soci principal del projecte de la BDH.
- FGEE: Representant a les editorials amb l'objectiu de crear un esquema acceptable.
- Editorials i titulars de drets d'autor: Com a proveïdors de continguts i arxius subjectes a drets d'autor.
- Llibreries de llibres electrònics: Com a punts comercials per accedir als continguts complets.
- [DILVE](#) : Actua com a subministrador centralitzat de les dades bibliogràfiques així com dels continguts rics de les obres (imatge de coberta, resum, sumari, fragment), la qual cosa simplifica les tasques de gestió d'informació tant a l'editor com als serveis tècnics de la BNE. És el soci principal pel que fa a l'organització dels arxius i el flux de les metadades entre les editorials i la BDH.
- Neturity: Empresa espanyola especialitzada en sistemes d'informació i noves tecnologies, encarregada del disseny i l'estructura tècnica.

El projecte es va dividir en dues fases:

La primera es va desenvolupar entre els mesos de juny i desembre de 2009, i va comptar amb la col·laboració de prop de 90 editorials, que van aportar 1.075 títols.

El llançament i accés a la col·lecció ENCLAVE des de la BDH es va produir el 15 de desembre de 2009, permetent a l'usuari fullejar el llibre i accedir des de cada fitxa bibliogràfica a la plataforma de compra gestionada per l'editorial.

La segona fase va començar l'abril del 2010 i després de la seva finalització en el mes d'octubre d'aquest mateix any, es van aconseguir integrar 1.693 obres, que al costat de les 1.075 ja existents de la primera fase, formen una col·lecció de 2.768 títols subjectes a drets de autor en la BDH.

Les editorials participants en el projecte van comptar amb una assessoria jurídica de reconegut prestigi, i van rebre un ajut econòmic per a la digitalització de les obres, gràcies a la subvenció rebuda del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, en el marc del Pla Avanza.

S'utilitza l'eina d'indexació que usa la BDH, [Digitool](#) de [Exlibris](#). Això té algunes conseqüències tècniques, explica que les metadades s'hagin de recopilar en format Marc i que els fitxers (per al motor de cerca) hagin d'estar en format PDF.

3 Criteris de selecció per a la inclusió d'obres al projecte ENCLAVE

D'acord amb els criteris fixats per la BNE, les obres proposades per les editorials per a participar en el projecte hauran de:

- Estar subjectes a drets d'autor.
- Es donarà prioritat als llibres que tinguin només text sense excloure els llibres il·lustrats.
- Es preferiran les obres originals als treballs científics.
- Pel que fa al tipus de document, es preferiran monografies ja publicades, disponibles en el mercat i catalogades a la BNE.
- Llengües: publicacions en qualsevol de les llengües oficials de l'Estat espanyol i editades a Espanya.
- L'editorial proponent ha d'acreditar per escrit que té els drets requerits per a aquest projecte.
- Cerca a text complet: les obres seran sotmeses a un procés de reconeixement òptic de caràcters (OCR), que permetrà realitzar cerques dins del propi text dels documents.
- Es prioritzaran les obres més estretament relacionades amb la cultura: filosofia, religió, ciències socials, arts, literatura, geografia, llengües, ciència i tecnologia.

3.1 Tasques dutes a terme per l'editorial

Les editorials poden participar en el projecte ENCLAVE, triant una o diverses de les següents tres modalitats:

- a. Títols que l'editorial vol digitalitzar.
- b. Títols que l'editorial ja té digitalitzats.

- c. Títols que l'editorial té exclusivament en format imprès, dels que no tindrà versió digital per a la seva distribució comercial, però vol la seva inclusió.

Una vegada que l'editorial ha seleccionat les obres amb què participa en el projecte, ha de generar els corresponents fitxers, metadades bàsiques i dades enriquides. Si l'editorial ja disposa d'una versió digital de l'obra, s'ha d'assegurar que les dades corresponents compleixen els requeriments particulars d'ENCLAVE.

Per cada obra seleccionada l'editorial ha de:

- Carregar l'obra digital en la plataforma d'e-distribució per a la seva gestió, distribució i comercialització, que podrà estar directament gestionada per l'editorial o per l'entitat (e-distribuidor) en què aquesta delegui aquestes funcions. L'editorial es compromet a mantenir l'obra en aquesta plataforma (o una altra amb les mateixes funcionalitats) mentre dura el projecte. En el cas que canviï la ubicació de l'obra en el transcurs del projecte, l'editorial ha de comunicar la nova ubicació el més aviat possible per evitar interrupcions en el servei.
- Carregar en DILVE les metadades i les dades del catàleg necessàries, així com també l'arxiu amb el fragment de l'obra (contingut parcial) i l'arxiu per a indexació del text complet.
- Enviar a la BNE, a través d'DILVE, cada fitxa d'obra digital.

De cada obra seleccionada, l'editorial ha d'aportar els següents arxius i metadades, que seran enviats a la BNE a través de DILVE:

- Obra digital completa: es tractarà d'un arxiu en format PDF amb tota l'obra digital, que s'utilitzarà per a la seva e-distribució, i per a la indexació de tot el text de l'obra per part de la BDH.¹ Els usuaris no accediran a aquesta imatge, ni al seu contingut, quedant protegit mitjançant els mecanismes de restricció d'accés incorporats en Digitool.
- Fragment de l'obra digital: es tractarà d'un arxiu en format PDF corresponent a una part de l'obra (contingut parcial). Es recomana que aquest arxiu contingui el sumari i un fragment significatiu de l'obra (aproximadament un 20 %). La seva finalitat és la de facilitar als usuaris una visió general del contingut i tema de l'obra, per la qual cosa es mostrarà lliurement a través de la BDH.
- Un arxiu en format JPEG, amb qualitat alta, que contingui la imatge de la coberta. Aquesta imatge tindrà una mida màxima de 700x700 píxels.
- Un arxiu en XML, amb les metadades corresponents a camps MARC 21, incloent els camps textuais: resum i sumari.

Les metadades necessàries a l'arxiu XML seran les següents:

- ISBN de l'obra en format digital.
- ISBN de la versió original impresa.
- Any de publicació de la versió digital.
- Imatge de la coberta.
- Resum: Es recomana que la seva longitud no superi les 300-350 paraules o 2.000 caràcters.
- Sumari / taula de continguts.
- URL d'accés a la plataforma d'e-distribució de l'obra: aquesta URL ha de apuntar a l'entorn de compra i descàrrega de l'obra. Haurà més ser permanent, i no canviar al llarg del temps.
- Opcionalment, termes clau per a identificació de matèries.

L'esquema següent mostra aquest mètode d'accés a les dades per part de la BNE:

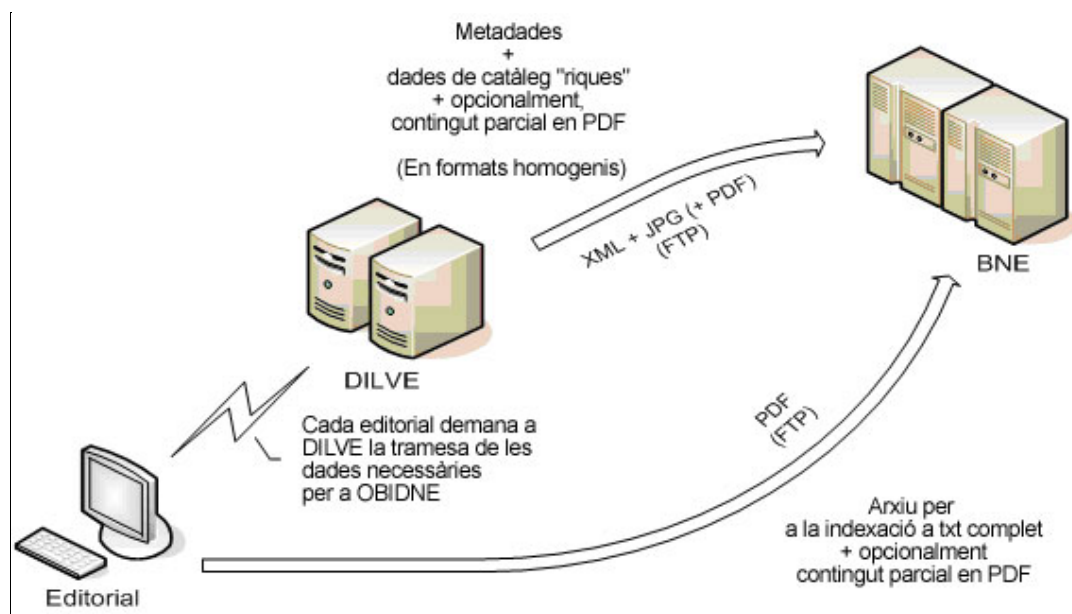

Figura 1. Mètode d'accés a dades per part de la BNE

3.2 Tasques realitzades per la BNE

La BNE rebra els arxius i la informació complementària corresponent a una obra en versió digital mitjançant un servidor FTP. Cada dia el servidor enviarà un correu electrònic a la bústia institucional de l'Àrea de Biblioteca Digital de la BNE, amb la relació de fitxers que s'han rebut.

Els fitxers de cadascuna de les editorials ha de contenir un número identificador corresponent a l'editorial que fa la tramesa.

Un cop rebuts els arxius, i per tal d'integrar l'obra correctament a la BDH, la BNE durà a terme les següents operacions:

1. Els arxius rebuts es descarregaran en les unitats de xarxa habilitades a tal efecte dins de la BNE.
2. Es realitzarà un procés de marcat de l'obra en Unicorn (SIGB de la BNE), consistent a incorporar en el registre bibliogràfic una etiqueta local amb la col·lecció a la qual formarà part en la BDH (en aquest cas, ENCLAVE). Aquest procés permetrà posteriorment realitzar una extracció dels registres i de les dades bibliogràfiques associats a cada un d'ells.
3. Després de l'extracció dels registres, es procedeix a editar els arxius en XML, afegint les etiquetes necessàries per a la càrrega de l'arxiu en Digitool, i fusionant amb el fitxer XML que conté les dades bibliogràfiques extretes de Unicorn (SIGB de la BNE).
4. El PDF de l'obra completa se sotmet a un procés d'OCR, per a la indexació.
5. Finalment es procedeix a la càrrega en Digitool del fitxer XML que conté les metadades, del PDF del fragment i la miniatura de la imatge.

3.3 Entorn d'ús

L'entorn d'ús del projecte és la BDH, on les obres subjectes a drets d'autor conviuen amb les obres de domini públic digitalitzades per la BNE.

El recorregut que l'usuari fa per accedir al contingut d'una obra digital subjecta a drets d'autor és el següent:

1. L'usuari accedeix a la pàgina principal de la BDH a través de la qual pot accedir a tota la col·lecció.

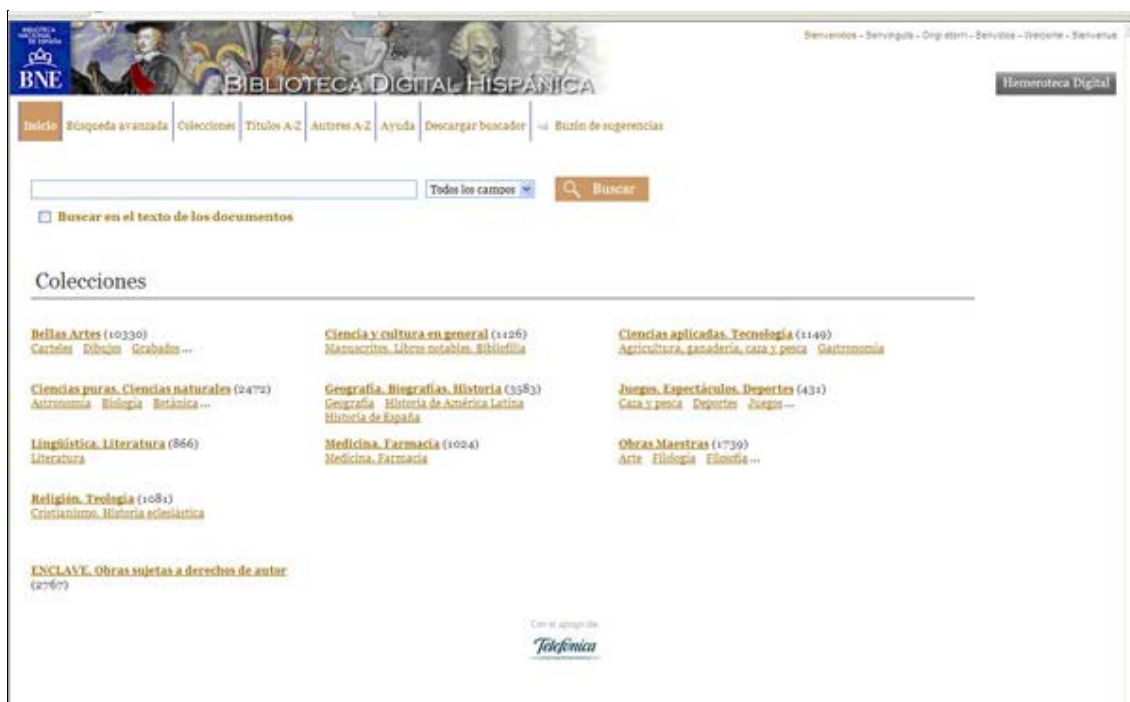

Figura 2. Accés a la col·lecció ENCLAVE des de la pàgina principal de la BDH

2. L'usuari accedeix a la pàgina principal de la BDH i realitza una cerca d'acord als criteris del seu interès.

Els resultats poden incloure obres en domini públic així com obres subjectes a drets d'autor. Tots dos tipus d'obra es diferenciarien en els llistats de les fitxes corresponents mitjançant la icona de compra que figura al peu de la miniatura del registre bibliogràfic. En fer clic sobre aquesta icona de compra s'accedirà la pàgina de l'e-distribuïdor.

Figura 3. Visualització d'obres pertanyents a ENCLAVE

En el cas d'obres de domini públic la seva versió digital estarà resident a la BDH i serà d'accés lliure.

En el cas d'obra subjecta a drets d'autor la versió digital estarà resident en l'entorn de l'e-distribuïdor, controlat per l'editorial.

3. Si l'usuari selecciona una obra subjecta a drets d'autor es mostra la seva fitxa completa incloent, entre altres, informació bibliogràfica completa, la imatge de la coberta, un resum i, si s'escau, el sumari.

Al punxar a la miniatura de la imatge que figura al costat del registre bibliogràfic, l'usuari visualitzarà el fragment de l'obra, seleccionat i subministrat per l'editorial a la BDH.

4. Per a permetre a l'usuari accedir al contingut complet de l'obra, en la fitxa de l'obra presentada per la BDH figurarà un hiperenllaç que porta directament a la plataforma d'e-distribució, controlada per l'editorial, en la qual l'usuari pot fullejar l'interior de l'obra i descarregar-la, llegir-la, etc. d'acord amb les condicions comercials establertes per l'editorial en cada cas.

4 Conclusió

ENCLAVE suposa un suport perquè les editorials s'incorporin al món digital, a acostar els usuaris als llibres digitals que actualment estan en els catàlegs de les editorials i, per tant, subjectes a drets d'autor.

Després de la integració d'aquestes obres a la BDH s'ha aconseguit posar a disposició dels usuaris 2.767 fragments d'obres subjectes a drets d'autor, que d'acord amb les estadístiques s'han convertit en les obres més consultades de la BDH.

Al voltant de noranta editorials espanyoles (grans, mitjanes i petites) han aportat títols a aquest projecte permetent a l'usuari de la BDH consultar, fullejar i comprar, a través de canals de distribució digitals i a un preu més baix que el de l'edició en paper.

Projectes com el que hem exposat mostren com les biblioteques avancen cap a una major digitalització de continguts, adaptant-se al món digital en què estan immerses, tot i que cal tenir present que encara queda molt per fer.

Data de recepció: 20/05/2011. Data d'acceptació: 01/06/2011.

Notes

¹ Com ja s'ha dit abans, Digtol (Exlibris), l'eina de gestió d'objectes digitals utilitzada en la BDH, requereix que els fitxers per indexació del text complet estiguin en format PDF.

